

LA ESQUELLA
DE LA
TORRATXA

PERIÒDICH SATÍRICH

MUMORÍSTICH, ILUSTRAT Y LITERARI

DOBARÀ AL MENOS UNS ESQUELLOTS CADA SEMANA

10 céntims cada número per tot Espanya
Números atrassats 20 céntims

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ
LLIBRERÍA ESPANYOLA, RAMBLA DEL MITJ, NÚM. 20
BARCELONA

PREU DE SUSCRIPCIÓ
Fora de Barcelona, cada trimestre: Espanya, 3 pessetas,
Cuba y Puerto-Rico, 4.—Estranger, 5

CAPS DE BROT

CRÓNICA

À PUNT DE PLOMARLO.

¡Y.... PROU!

Tal es lo titol del article ab que l' *original* autor de ¡TENORIOS! intenta justificarse desde *La Tomasa* del dia 8 del corrent.

Aixó es lo qu' ell voldria: fer punt final, ¡Y.... prou!....

Aquest mateix crit exhalan las criaturas en moltes ocasions.

—Prou!.... mare.... prou.... ja no hi tornaré mes!....

—cridan quan se veuhen la pallissa á sobre.

Y 'l Sr. Ferrer y Codina, que per acabar de semblar mes nen, adopta lo pseudónim de *L' Estudiant*, no ha reflexionat, que no es possible apagar lo foch, mentres ell mateix, ab una temeritat sense exemple, proporcioni nou combustible per tenirlo encés.

Per lo tant, encare qu' ell digui:—¡Y.... prou!...., nosaltres no podém menos que contestarli:

—Prou, prou.... Ja t' ho dirém de missas!

Perque nosaltres, compadescuts del mal pas que ha donat en aquesta ocasió l' *original* autor de ¡TENORIOS! poguessim fer punt final, hauria sigut precis, que al respondre ho hagués fet en l' única forma en que podia ferho, dada la séva situació desairada, ridicul y compromesa. Enhorabona que *L' Estudiant* hagués fugit d' estudi, y res mes li hauriam dit, deixantlo á solas ab los séus remordiments.

Pero lluny de aixó, 'l Sr. Ferrer y Codina, en lo seu article ¡Y.... prou! presenta un verdader teixit de impertinencias, y aixó 'ns obliga, á pesar nostre, á no deixarho de la má. Qui busca troba.

Passém perque 'l Sr. Ferrer y Codina...

«...puig ha demostrat moltes vegadas (se refereix á sí mateix) que encare que fassi arreglos, sab fer obras originals, com ne saben los autors reputats de qu' hem fet menció avants, y que tenen guanyat lo calificatiu d' autors dramátichs, *esceptuantse aquells que sols han sabut copiar dels altres, entre 'ls quals lo Sr. Roca y Roca 'ns sembla que hi podria reclamar butaca de primera fila.*»

Y per últim, ja precisant més la intenció, diu: «...ja cal que lo Sr. Ferrer y Codina li estiga agrahit, puig no podrá pagarli may lo favor que li ha fet l' *original* autor del *original Plet de 'n Baldomero.*»

Concretém:

De aquestas insinuacions se desprén que segons lo Sr. Ferrer y Codina, lo repertori del Sr. Roca y Roca, escás ó numerós, bo ó dolent, no es més que un conjunt d' *afanadas*: que sols lo Sr. Roca y Roca sab qui va inventar las obras que dona per sevas, y que lo *Plet de 'n Baldomero* no es *original*.

Com siga que 'l Sr. Ferrer y Codina haja portat lo seu atreviment fins á tal extrém, es precis que parlém clars, perque cada qual ocupi 'l lloch que li correspón.

Per consegüent, invitém á aquest senyor á que digui de una manera clara y terminant, sense subterfugis, com s' han de dir aquestas cosas, en quina producció antigua ó moderna, nacional ó estrangera s' ha pogut inspirar lo Sr. Roca y Roca al escriure *Lo plet de 'n Baldomero*, advertint que triém aquesta obra, per ser la qu' ell cita en lo seu article.

Al dir que l' invitém á revelarho, dihém mal: no l' invitém, li exigim seria y formalment.

Y tant li exigim, que si en lo número próxim de *La Tomasa* no dona las degudas explicacions ó no confessa la seva lleugeresa, sabrém...

A D. JOSEPH COLLASO EN LO DIA DEL SEU SANT

— Senyor arcalde; prenguin la bona voluntat. Es lo millor que avuy se troba en los mercats y botigas de comestibles:

UNA CARTA DE 'N FREDERICH SOLER

Dimars varem rebre la següent carta. 'Ls recomaném que la llegeixin ab atenció.

SR. D. JOSEPH ROCA Y ROCA.

Molt Sr. meu y distingit amich: Havent llegit en lo setmanari «LA ESQUELLA DE LA TORRATXA», que V. tant dignament dirigeix, un extrem en lo qual se diu que jo, al felicitar á don Antoni Ferrer y Codina per l'estreno y éxit de la comedia «Tenorios», havia pronunciat calificatius favorables á dit escriptor, dech dir, pera que lluheixi la veritat, que, en aquesta ocasió vaig felicitar senzillament al senyor Ferrer y Codina, sens pronunciar després las paraulas de que havem parlat, y sens, per consegüent, haver donat lloch á las manifestacions que, en aquell acte, s'atribueixen á dit senyor Ferrer.

»Mes, com que aquesta manifestació podria resultar depressiva contra l'articulista de LA ESQUELLA DE LA TORRATXA, també en honor á la veritat, dech dir que las pa-

Aquest es lo cástich que reservém á L'Estudiant de La Tomasa, ó siga al original autor de ¡TENORIOS! si en lo próxim número del periódich que dirigeix no explica la seva insinuació malévola respecte á Lo plet de 'n Baldomero.

Ara que sab del mal que ha de morir, posis bé ab Deu.

P. DEL O.

raulàs que m' atribuïu l' expressat setmanari, vaig pronunciarlas, si; però aludint al èxit y estreno de una pessa en un acte del propi senyor Ferrer, que 's va posar en escena ja fa alguns anys.

•Sens mes que dirli, se repeteix de V. servidor y amich afectíssim Q. B. S. M.

FREDERICH SOLER.

•Barcelona 12 Mars 1894. •

* * *

Ara entrém nosaltres.

Ab menos circumloquis, ab menos miraments, ab menos diplomacia, y sobre tot ab menos paraulas, lo Sr. Soler, podfa dir curt y ras lo següent.

—«Es cert que jo vaig explicar davant d' algunes personas lo que va passar ab lo Sr. Ferrer y Codina, qui haventme manifestat qu' era original séva una obra que 's representá á *Romea* y que després resultá no serho ni tal aca, vaig dirli jo que s' havia colocat ab ella á l' altura dels primers autors dramàtics d' Espanya.

«Aixó es lo que vaig contar, y encare que algunes de las personas que m' escoltavan van creure que 'm referia á *Tenorios!* perque de aquesta obra s' estava parlant, la veritat es que 'm referia á....»

Però 'l Sr. Soler al arribar aquí 's mossega 'ls llabis: lo Sr. Soler no vol dir á quina pessa 's referia y es llástima, perque déu ser una obra extraordinariament hermosa. Calculin si ho serà quan lo Sr. Soler, per una senzilla pessa en un acte, adjudicá al Sr. Ferrer un diploma colocantlo entre 'ls primers autors d' Espanya.

¡Per una pessa en un acte!

Estém esperant que 'l Sr. Soler, que avuy sembla trobarse mitj aturrullat entre la espasa y la paret, ó siga entre *La Esquella* y *La Tomasa*, tirarà al dret, fentnos l' obsequi de revelarnos lo títol de aquesta pessa que deu ser un verdader portento.

¿Se refereix, per ventura, á l' obra del Sr. Ferrer titulada: *Palos y á casa?*

Si es aixís, serveixis contestarnos afirmativament y ja veurá com per haver volgut tapar al autor de *Palos y á casa*, 'ns proporciona ocasió á nosaltres de fer una *carambola* espléndida.

Lo Sr. Soler contestará, n' estém segurs, sobre tot si considera que la veritat á mitj dir, en moltes ocasions, resulta mil vegades pitjor que la mentida.

P. DEL O.

À LA VILA DE GRACIA

¡¡Qu' ets graciosa!!

SONET.

(ACCÉSIT EN LO TERCER CERTÁMEN DE GRACIA).

Graciosament vejente col·locada
en lo cap de la noble Barcelona,
talment semblas, oh Gracia, la corona
d' eixa comptal ciutat tan agraciada.

Puig, per tú, Barcelona coronada,
mil gracies, fentli gracia, Gracia, 't dona;
y en lo mar contemplantse, 's véu bufona
perque hi veu sa corona reflexada:

Sense tú, Barcelona quedaria
sense gracia, es molt cert; y á mes seria
per ella una desgracia dolorosa...

¡Perdria, sens corona, sa bellesa!...
Donchs, lo ser tan graciosa la Comptesa
ho déu al ser tú, Gracia, tan graciosa.

PEPET DEL CARRIL.

LOS QUE TORNAN

¿Se 'n recordan de quan van marxar?

Anavan á rentar lo nostre honor, tacat alevosamente per la gent dels d'atils y las sabatillas; anavan al Africa á demostrar que aquí ningú es sórt, quan

la pátria 'ns crida: ¿qué fem?...

Anavan, en fi, á Melilla á conquistar llores y á aixafar nassos de moro, colcant, com es de rigor, la creu sobre la mitja lluna y la bandera espanyola sobre 'ls drapots mussulmans.

Al embarcarse en las escalas de la Pau, los barcelonins van anar á despedirlos ab crits, vivas y altras manifestacions econòmicas d' entusiasme.

L' Ajuntament los regalava puros y quartos.

Las personas discretas los donavan abressadas y cigarros.

Las demés els entregavan escapularis.

Y de todas las bocas surtia 'l mateix crit, la mateixa aspiració:

—No tornéu sense haver rentat ab sanch africana l' afronta que 'ls salvatjes raffenys han llensat sobre l' immaculat pendó de la patria....—

Ja han tornat. Dimars—¡dia apropiat!—van desembarcar part de las tropas expedicionarias. Semblava que vinguessin d' un enterro. Arronsats, plens de tristesa—atenuada únicament pel goig d' estar llestos de tot aixó—los reservistas saltavan en terra ab lo cap baix y 'l fusell entre camas, á falta de quia.

—¿Qué tal?—los preguntavan:—¿qu' heu fet?

Y tots contestavan d' idéntica manera:

—¡Res!

¡Res! Es lo resúm més breu, just y expressiu de la campanya.

Van durlos á Melilla, van armarlos, van ferlos fer l' exercici, van parlarlos del Cid, de Covadonga y d' altras cosas pél istil.... total per tornarlos altra vegada aquí, sense disparar un tiro, sense deixarlos disputar ab cap moro y sense permétrels allunyar-se un pas del campament.

Sentir las exclamacions de las víctimas d' aquesta rifada, apart de la llástima que inspira, fa verdadera gracia.

—¡Vet' aquí!—diu un:—deixa la dóna y dugas criaturas; abandona l' ofici en l' época en que la feyna 's paga més... (es un sastre) y vésten á Melilla... ¿á fer qué?... A veure com lo general parla ab los moros y 'ls moros conversan ab lo general... y á omplirte de fanch fins als jonolls rodant pels carrers del *Mantelete*...

—Jo—diu un altre—no sé si alegrármén ó entristírmén de tot aixó. Es veritat que m' han fet perdre miserablement tres ó quatre mesos; però també puch assegurar que aquest es l' únich hivern que no hi tingut panallons... ¡Feya un temps més agradable allá al Africa!...

—Si no m' haguessin fet anar allí,—exclama un altre—hauria menjat lo gall á casa... Ara puch dir que hi menjat lo mico á Melilla... y váyase lo uno por lo otro...—

Y 'l que més y 'l que menos opina que per aquest viatge no 's necessitavan alforjas, ni rémingtons, ni cartutxos, y que casi casi, ab una mica de bona voluntat, podria prescindirse fins del viatge y tot.

Un dels que han tornat ho explicava desembarcant:

—En aquesta qüestió—deya—'ls reservistas hem desempenyat lo paper de bombero... ¡Foch!—va cridarnos lo govern. ¿Foch? ¿ahont?... ¡A Melilla!... ¿Si? Pues á Melilla falta gent. Armém las bombas,

carreguém las mangueras, reunim totas las eynas necessarias... y 'ns posém á corre cap á la costa del Riff... Ja som allí... ¿Ahónt es lo foch? preguntém al vehinat de la plassa: ¿ahont es l' incendi de que 'ns ha parlat lo govern?... Mirém, examiném, escorcollém... y res: ni foch, ni fum, ni llum: lo més calent es l' ayguera... ¿Qué ha passat? O 'l govern va enganyarnos... ó han apagat lo foch d' amagatotis perque nosaltres no hi possessim la má, ó... ó... ¿Quí es capás d' endaviñarho?

Lo únich qu' está ja fora de dupte es que l' acullida que s' ha dispensat als que han tornat, dista molt de semblarse á la que 's va tributar als que marxaren.

LO PALMÓ DE DON MANUEL

¡Miréu el ñiñu travieso
si 'n sab de viure!
¡Quín palmonet més artístich!
¡Se 'n pot ben riure!

Málaga, Cádiz, Valencia, 'l mateix Barcelona, totas las capitals despediren ab simpatía y entusiasme á las tropas expedicionarias.

Músicas, comissions, banderas, discursos... tót se prodigava aquells dias. Semblava que 'ls nostres soldats anavan á conquistar lo país del or y á renovar las glorias del general Prim.

Tornan las tropas... y res. Silenci, mutisme, indiferencia. Ni banderas, ni discursos, ni músicas; ni un senzill arch de *triumfo*... ó de lo que fós, ab una incripció modesta que digués:

ALS RESERVISTAS QUE TORNAN DE S. MUS.

La patria abotxornada.

¡Tanta saragata que 'ns prometiam fer al regrés de las tropas victoriosas! ¡Tantas serenatas que haviam de donar! ¡Tants versos que havian de tirarse! ¡Tantas coronas que s' havian de repartir! ¡Pobres reservistas!... ¡quina manéra de ferlos cansar inútilment, sense brillo, sense gloria, sense recompensa de cap género!

Si volen llorers... no tenen més remey que arribarse demá á la Rambla y comprarne un manat.

A. MARCH.

QUI BE ESTIMA, BE CASTIGA

La Margarida tenía per marit, un poca-roba, que li dava cada jaco, que la deixava com... nova. Un día que 's disputavan, va tenir la mala estrella de rebre tal mossegada que va quedar sense orella. Y per 'xó la Margarida, sense exhalar ni una queixa, deya á tothom, que s' havia mossegat, ella mateixa.

LLUIS SALVADOR.

SECCIÓ CIENTÍFICA

FALSIFICACIÓ DE MEDICAMENTS

Lo acreditat farmacéutich doctor Puigpiqué doná la senmana passada en la «Academia médico farmacéutica», una curiosa conferencia sobre falsificació de medicaments.

Metjes, apotecaris, autoritats y particulars, tothom está convensut que 'ls medicaments se falsifican, pero ningú s' ha pres en serio la persecució dels falsificadors escarmentant ab lo major rigor crims que matan á la humanitat malalta, enriquint de una manera asquerosa als falsificadors de las sustancias que han de tornar la salut á tants infelissos.

Vagin á comprar pebre picat y es més barato que 'l sancer, y aixó que hi ha la feyna de pulverisar-lo; donchs si aixó passa ab una sustancia condimentosa de poch preu, figürinse lo que deu succehir ab remeys cars de sí y que per fer competencia 'ls donan mes barato que á las farmacias que despatxan com mana la ley de Deu. Lo doctor Puigpiqué demostrá la falsificació escandalosa de moltas sustancias preciosas pera la curació de graves malalties; que usant remeys baratos per la falsificació, lo malalt no cura, y si té la sort de surtirne, la malaltia ha durat mes temps, ha gastat

mes quantitat de remeys y de metje, y alló que al públich l'hi semblava una economia de butxaca, l'hi ha resultat un mal gasto de diners y de salut, si lo buscar medicinas barato no l'hi costa la pell.

La antipirina es un remey probat pera salvar en un moment un malalt que té una febra que l'arbola; lo metje la recepta, la familia corra á buscarla, la pren lo malalt, y efectivament, l'infelís febrós s'en va á can Pistras, perque l'antipirina contenia sucre per abaratirla y no prenia la quantitat deguda de remey. *¡Ara vegin quin mal pot fer lo sucre!* Donchs si senyors, fa mal y hasta mata perque ocupa un lloch que no l'hi pertany, disminuhint la quantitat de antipirina y per conseqüencia de virtut medicinal. *¿Hé qu'es matar dolssament? Sense dinamita ni bombas Orsini certs anarquistas matan á la gent; senzillament donant sucre.*

Altras substancies de gran us presentá el senyor Puigpiqué també adulteradas, alarmant á la concurrència per la gravetat é importancia que per la societat tenen aquestas substancies á las quals las autoritats deuen perseguir sens perdre temps, si es que volen prestar un servey á la humanitat.

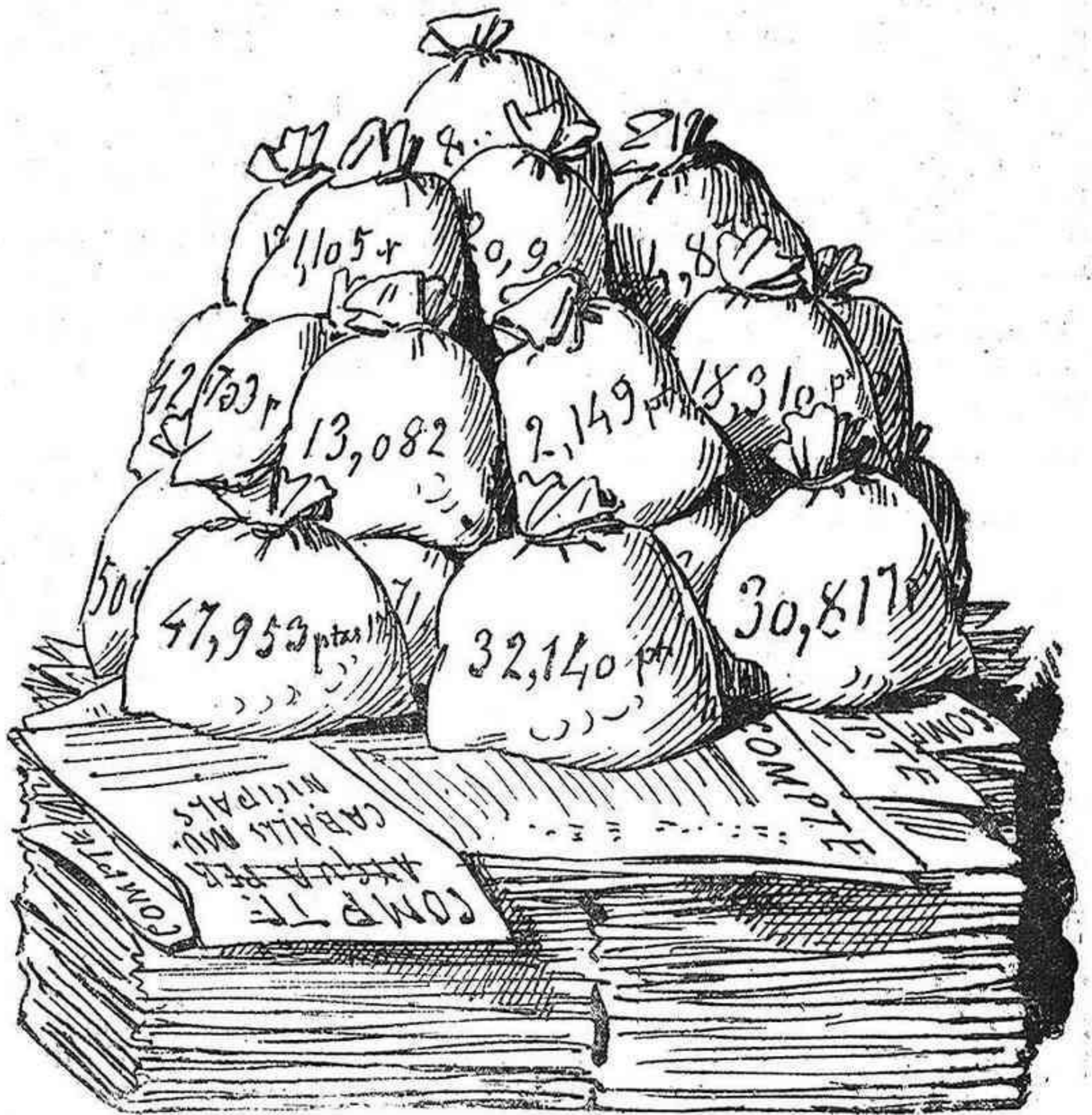
Prengué luego la paraula lo Doctor Jimeno, reputat farmacéutich y home de grans valiments, y exposá á la consideració de la Academia, las asquerosas preparacions de específichs estrangers.

La emulsió Scott se compon de un 20 per 100 de oli de fetje de bacallá, y lo demás es qualsevol cosa per disfrassar lo gust: de modo que si las botellas tenen un contingut de 200 grams, lo malalt no 'n pren mes que uns 40 d' oli. Calculin per reconstituir una criatura escrofulosa ó raquítica, quantas dotzenas de botellas ha de consumir y quantas centas pessetas costará á la familia. Una mica mes de una unsa de oli de fetje de bacallá presa ab la emulsió Scott, costa 2 pesetas, aixó sí, la botella es molt bonica, los cromos molt llamatiu y está *ben presentat*. Velshi aquí lo secret perque hi caigui 'l nostre públich.

¿Per qué haventi com hi ha farmacéutichs espanyols que preparant molt millor las emulsions de verdader oli de fetje de bacallá, hem de ser tributaris de una manera tan escandalosa dels estrangers? Per mi perque hem perdut la dignitat y hasta 'l sentit comú y si no vé una reacció contra tants timos de específichs de fora casa, ens quedarém molt aviat sense camisa gracias á la infúcia tolerancia que 'l Govern, autoritats y públich manté en favor de las explotacions estrangeras.

Los metjes son també responsables de aquestas farsas, receptantes específichs estrangers y posant la seva firma al peu de *certificats* encomiastichs de aquestos productes elaborats fora de la Patria. Veurem si d' avuy en endavant la classe métrica de

!!!ABOCA!!!

A la casa de la Vila
continúa la funció:

—¿Se aprueba?... Queda aprobado...
y endavant la professó...

Barcelona deixarà de fer de *reclam* en favor de las empresas estrangeras que 'ns pelan los quartos á cambi de productes cars y dolents. Vejam sisabran cridar: *¡Atrás el extranjerol!*

DOCTÓ MANXIULA.

HIMNE DELS ARROSSAYRES

MÚSICA DEL MESTRE MANDÍBULA

CORO

Empunyant la forquilla y cullera
sens escúpols y en tota ocasió,
del arrós apurem la caldera
costejada per nostra nació.

I

Fa vint anys qu' en la sinia política
de catúfols anem alternant
y altres tants que molts pous de riquesa
un á un tots anem aixugant.
Y si vol armá 'l poble bronquina
(per se 'l burro dels cops solzament),
l'enganyem ab alguna juguina
desplegant tot lo nostre talent.

II

Sempre fem lo que 'ns dona la gana
ajudats per la llei... de l' embut;
nostre lema es pegar cullerada
sens pará' en tot lo jorn ni un minut.
Remenant á tot drap las cireras

lo seu such arribem á xuclar,
tant, que molts ens han dit «sangoneras»
fent gatzara, ben net y ben clar.

III

Si ab extranys s' ens presenta un conflicte
y ens trobem en estat compromés,
fem obrir suscripcions, pro nosaltres
no afluixem may la mosca per res.
Lo país es lo pobre pagano,
sas espatillas ho mostran be prou;
de tan durnos á coll, xano xano
va quedant mes petit que una nou.

IV

Desde 'l cabo de Creus, (Catalunya)
hasta allá 'hont desemboca lo riu
Guadiana, y també de Galicia
fins á Murcia lo regne inclussiu,
tots los pobles rebutxan la carga
exclamantse tots ells en excés;
pro veyent que la saben tan llarga
procurem.... carregársela mes.

V

Poch importa que hi hagi miseria
ni de gana sucumbin molts mils,
com lo fetje tenim de rajada
se 'ns veu sempre trempats y tranquils.
Mentres vagi la *patria* volguda
vent en popa, re 'ns causa temó;
y fent us de la lletra menuda
de la *barra* arborem lo penó.

J. SALLEUTAG.

COPS DE BOMBO

¡Lo que arriba á inventarse avuy dia!
Crech que la mecánica, la física, la química y l'
administració municipal progressan molt; pero lo
qu' es la lógica, sobre tot la lógica parda, adelan-
ta visiblement á marxas dobles.

¿Tenen present lo cantar de la sarsuela, que diu:

«Mi padre fué polvorista,
> mi madre también lo fué
> y un muchacho que tuvieron,
> también se llamó José?»

Pues una *cansó* pel istil ha circulat aquests dias
per la premsa periódica.

No en un sol paper públich, sino en varios, hi
llegit una gacetilla-bombo, concebuda poch més ó
menos en aquests termes:

«Lo llorejat escriptor don... (aquí un nom que
'm callo) ha escrit una sarsuela en tres actes....

»L' estar dedicada á un eminent filósop que
ocupa en la política espanyola un lloch elevadís-
sim.... fa esperar que l' obra tindrà un brillant
éxit....»

....Y un muchacho que tuvieron,
también se llamó José

¿No n' hi ha per caure materialment d' espat-
llas?

La teoria no pot ser mes graciosa y original: en
la política espanyola hi ha un filósop eminent que
ocupa un lloch elevadíssim.... un autor escriu un'
obra y la dedica á aquesta eminencia.... Luego,
l' obra ha de tenir un éxit brillant.

¿Ho volen més clar, fácil y senzill?

D' avuy endavant lo mérit d' una producció no
's judicará per las sévas condicions literarias, sino
pel nom de la persona á qui vagi dedicada la obra.

La importancia del *dedicat* es lo que aixecará ó
enfonsará 'l treball del autor.

Vostés escriuhen una comedia: qu' estigui bé ó
malament, es cosa secundaria; lo trascendental es
aixó: ¿á qui la dedican?

Aquest es lo secret del seu porvenir.

¿La dedican... á un municipal? Malament: obra
xiulada.

¿La dedican á un regidor?... Ja es mes proba-
ble que vagi bé.

¿La dedican al arcalde? Exit.

¿Al governador civil? Exit notable.

¿Al capitá general? Exit grandió.

¿Al president del ministeri? Exit fabulós, por-
tentós, indescriptible.

¿Al rey? Lo desbordament dels éxits; un éxit d'
aquells que obligan á aixamplar lo teatro y aixe-
carhi set ó vuyt pisos més, porque 'l públich hi cá-
piga.

Lo qu' es jo, ja ho tinch decidit. Lo dia que 'm
pegui 'l rampell d' escriure un' obra pel teatro
¿saben á qui penso dedicarla?

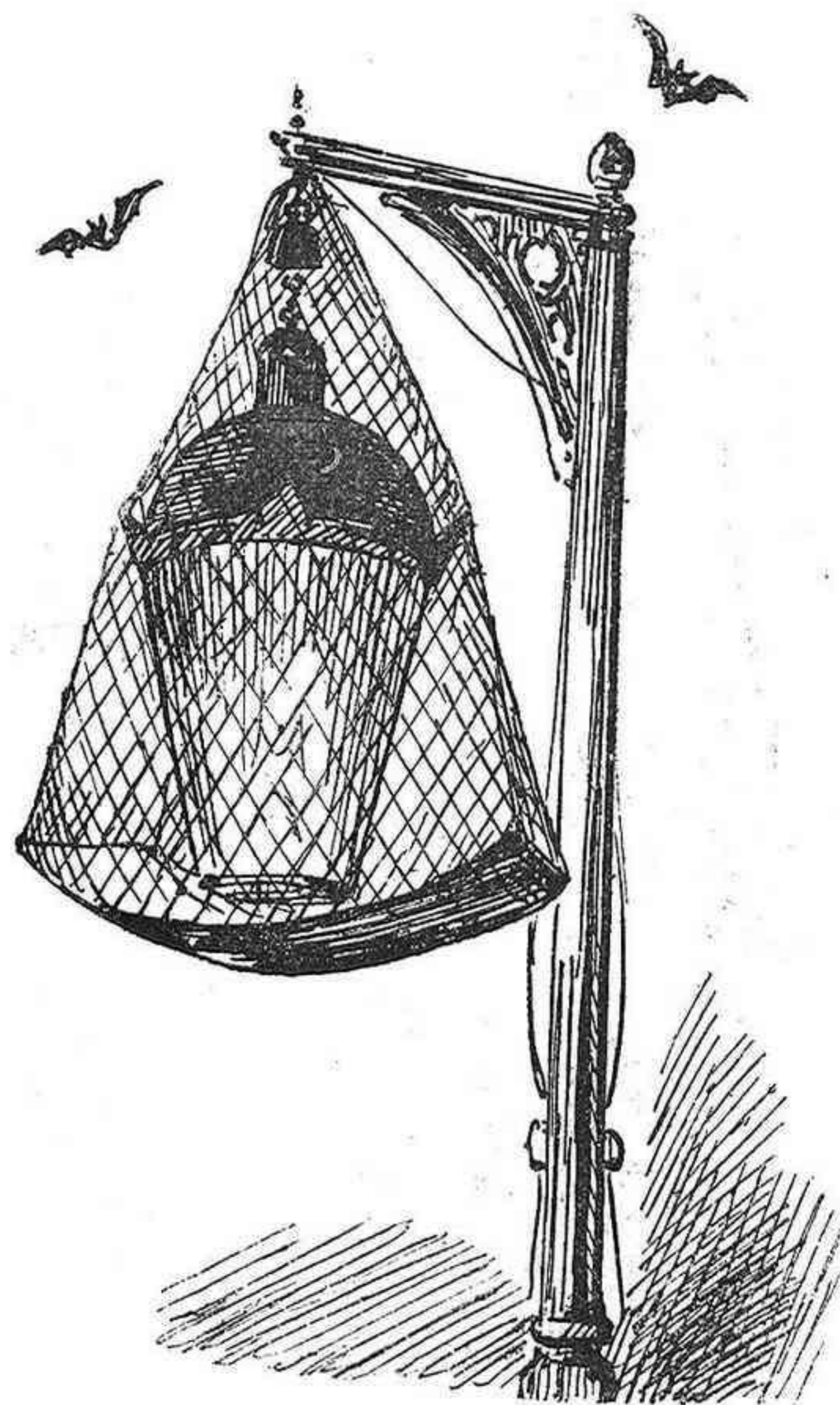
A la Mare de Deu de la Bonanova y á la Sagra-
da Familia....

¡Veurán quín éxit mes estupendo alcanse!

MATÍAS BONAFÉ.

SEGURETAT PERSONAL

(*Xarxas de tela metálica*)

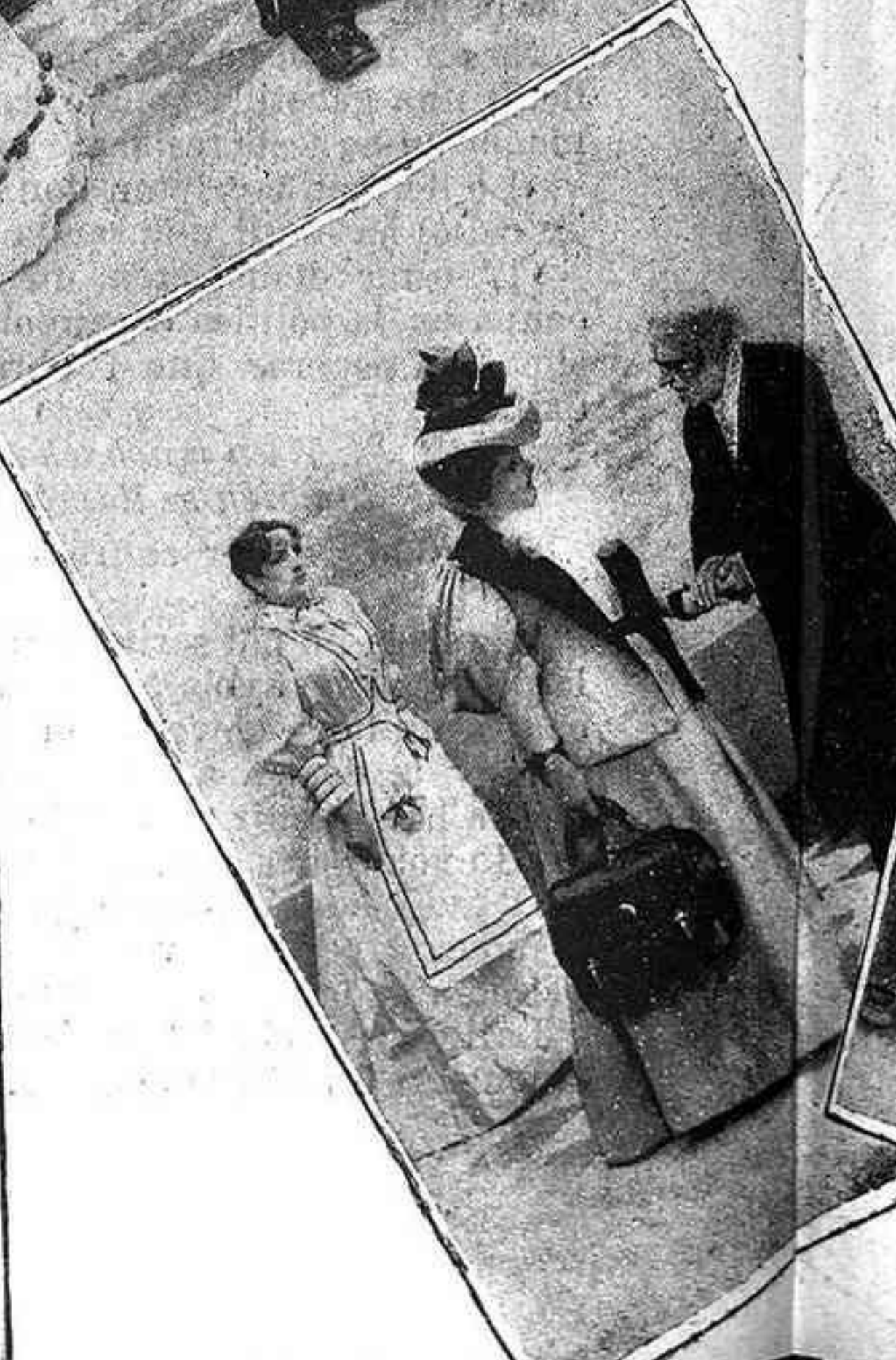
A fi de que 'ls llums eléctrichs
no fassin barbaritats
¿cóm es que la companyia
no 'ls coloca així, engabiats?

LA DE SAN QUINTÍN

Comedia representada ab gran éxit en lo
Teatro GRAN-VÍA, per la companyia

DE
ANTONI TUTAU

FOTOGRAFÍAS
de
A. S. (XATART)
Barcelona

VOLS QUE TE 'N FASSI

Que 't fassi versos com un poeta
vols Vicenteta:
jo te 'n faria com el milló,
la Vicentona,
jo te 'n faria com el milló,
la Vicentona,
la Vicentó.

Jo cantaria en trobas bellas
ta cara hermosa, tos ulls de estrelles
tos modals bells;
l' or cantaria de tos cabells.

Que te 'n faria com el milló,
la Vicenteta,
que te 'n faria com el milló,
la Vicentona,
la Vicentó.

Jo en trobas bellas bé cantaria
tas galtonetas de satalia;
y ab foch del cor,
jo 't cantaria lo méu amor.

Que te 'n faria com el milló,
la Vicentona,
que te 'n faria com el milló,
la Vicentona,
la Vicentó.

CANTOR DE CATALUNYA.

LLIBRES

LITERATURAS MALSANAS.—*Estudios de patologia literaria por POMPEYO GENER.*—Es difícil concretar en un curt espay, l' únich de que podém disposar, lo judici que 'ns mereix l' últim llibre de 'n Pompeyo Gener. Afiliat l' autor del llibre á la escola positivista sosté una comparació entre las malalties que afectan devegadas al home y á las colectivitats y l' estat literari á Espanya y al extranger, que presenta sintomas morbosos.

La comparació sostinguda en las 400 páginas que componen lo volúm, resulta sumament enginyosa. Com enfermetats indígenas senyala 'l Sr. Gener lo *Gramaticalisme*, lo *Reticionisme*, lo *Criticionisme* y lo *Croniconisme*, dolencias propias de una literatura raquítica y estancada en la qual las expansions expontáneas del esperit quedan ofegadas per lo predominí casi exlussiu que 's dona aquí á la Gramática, á la Retórica, á la Crítica, á la Estética y á la Crónica histórica.

Com malalties exóticas se fixa estensament en l' escola de Zola, ó siga en lo naturalisme estronísat á Medan, residencia del famós novelista y la condemna per vulgar, per ordinaria y per ser una desviació dels mateixos principis científichs en la qual preten basarse y 's fixa aixís mateix y estudia detingudament la decadencia fi de sigle que 's manifesta á París ab sos escriptors ipsuistas, simbolistas, decadents, delicuecents, neo-místichs, neo-budistas, ocultistas, blasfemadors, macábrichs, estetas, y tota la cáfila de innovadors que pagan tan considerable tribut á la vaguetat y á la incoherencia. Lo pesimisme germánich li inspira un interessant estudi, com també 'l nihilisme rús y 'l noticierisme periodístich.

Termina l' obra ab un tractat de terapéutica estética, ó siga ab los medis que han d' emplearse pera curar las malalties que ha analísat y descrit en los precedents capítuls.

Tal es lo plan de l' obra. Senyalar vicis, defectes, desviacions, verdaderas malalties crónicas y agudas; sométre las á la pedra de toch de la ciencia y de l' experiéncia; senyalar los efectes que produheixen y 'ls errors qu' engendran; buscar las sévas causas determinants; y una vegada conegudas y estudiadas ab deteniment, consignar lo tractament á que deu subjectarse la literatura pera recobrar la salut perduda y correspondre á las necessitats de la civilisació

moderna, sense perdre aquella norma de vida sanitosa que ha sigut lo distintiu de totas las obras mestras ab que 'ns han assombrat los genis de totas las edats y de tots los pobles.

Lo llibre del Sr. Gener es un treball nutrit de bona doctrina y de consoladoras aspiracions.

Com á obra literaria se distingeix més per lo séu fondo pel séu atreviment pel desembrás, al qu' está escrit, per la gran abundancia de sentit personal que l' anima, que no per la séva correcció gramatical.

No en va 'l Sr. Gener se burla del Gramaticalisme. Pero crech qu' entre poch y massa. Una cosa es no sér esclau sumís de la forma, sacrificant l' idea al llenguatge. y una cosa molt distinta evitar certas incorreccions gramaticals, que no favoreixen, ans bé perjudican la claretat en l' exposició de las ideas.

De totas maneras l' autor de *La mort y 'l diable* y *Heretjias*, fá gala en lo séu nou llibre de l' extensió, riquesa y varietat dels séus coneixements, de la sinceritat de las sévas conviccions y de un gran valor espiritual

LITERATURAS MALSANAS es un llibre que será llegit ab interés y que difícilment se lliurará de ser discutit ab més ó menos apassionament.

No pot dirse lo mateix ni molt menos de totas las obras que s' ocupan de qüestions literarias. De moment podém afirmar que 'l llibre del Sr. Gener, que forma una preciosa edició de bibliófilo, ha cridat moltíssim l' atenció del públich, y de aixó 'n respón l' éxit editorial que ha tingut desde la séva aparició.

N. N. N.

PRINCIPAL

Per primera vegada, vá omplirse 'l Teatro, ab motiu del benefici del insigne Novelli. Lo notable actor no sols mereix aquesta proba de consideració, sino que además, per las obras qu' executa y per la manera magistral que té de representarlas, es digne de que totas las personas ilustradas y de gust acudin á admirarlo y aplaudirlo. Desgraciadament diu qu' encare son molts los que tenen por; pero es aqueixa una por especial, que 'l dia que 'n Novelli celebra 'l séu benefici deixa d' existir... per tornarse á presentar l' endemá mateix.

En Novelli 'ns feu saborejar un drama nou: *Alleluja*, de Marco Praga. No coneixiam encare cap obra de aquest autor que als 28 anys d' edat ocupa un alt lloch entre 'ls cultivadors del teatro modern. *Alleluja* te per assumpto una qüestió fisiológica: las faltas de la mare reproduhintse en la séva filla. L' argument es interessant, y magistral la estructura de l' obra, ben dibuixats los personatjes, vigorós lo diálech y verdaderament sugestiú tot lo drama. Sigué pel públich una verdadera sorpresa, acullida ab frenétichs aplausos.

L' execució irreprotxable. Pocas obras hem vist en que tots los actors estiguessin mes identificats ab los séus papers, presentant escenas de conjunt de una veritat pasmosa. La companyia que dirigeix l' intelligent Novelli, á jutjar per aquesta representació, es una de las millors qu' hem vist á Barcelona. Es inútil dir que 'l gran actor, interpretant lo simpátich paper de protagonista, estigué pasmós.

Y en lo monólech *La machina per volare* y en la pessa *La distrazione de Anthenore* féu esqueixar de riure á la concurréncia.

* * *

LA ESQUELLA DE LA TORRATXA

Dissapte *Lluís XI*. Poca gent. ¡Quina llástima! Y á pesar de tot, en Novelli treballá ab la mateixa fé que si s' hagués trobat davant de un públich numerosíssim. La característica figura de aquell célebre monarca quedá encarnada en ell. No 's pot demanar ni mes perfecció, ni mes veritat, sobre tot en l' acte de la confessió y en lo de la mort.

Dilluns: *Gli animali parlanti*, qu' es una comedia satírica, escrita en primorosos versos martilians. No tots los espectadors penetraren l' intenció de aquella sátira una mica endarrerida. Casi 's necessita ser italiá per saborejar las bellesas de l' obra. La interpretació excelent.

Dimecres: *La gerla di papà Martin*: una de las mes hermosas creacions de 'n Novelli.

Y aixís, de sorpresa en sorpresa, sempre ab obras sabrosas y variadas, la temporada 's vá acabant. Creyém que 'l públich de Barcelona aprofitará 'ls pochos dias que restan fins á diumenje en que deu donarse l' última representació.

LICEO

Continua obert l' abono per las funcions de opereta italiana que ha de debutar per Pasqua.

A fi de que l' espectacle resulti mes variat, se posará ademés lo gran ball «*Coppelia*» de 'n Leo Delibes, del qual ne tenim las millors noticias. Está ja contractat lo personal y la primera parella Sr. Borri y Sra. Sossa. Una primera bailarina que á pesar de dirse Sossa, tal volta resulti molt *salada*.

LIRICH

Al últim la *Societat catalana de concerts* ha fet lo que devia. Terminada la primera serie de audicions de *música di camera á porta fermata*, se 'n donarán unas quantas mes *á porta aperta*. Es á dir lo filarmónich pagano, podrá anarhi y per una pesseta tindrà accés á la galeria.

Aixó es lo que devia haverse fet desde bon principi.

ROMEA

Cap novetat durant la senmana que acaba de transcorre.

Per demá dissapte s' anuncia la representació del antich drama sacro *La passió y mort de N. S. Jesucrist*.

¡Ay, Jesús!

Está ensajantse un nou drama, titulat *La serp de la gelosia*, del Sr. Reig y Fiol.

TIVOLI

L' hermosa partitura *Der Freischütz*, de Weber, es una ópera plena de inspiració, verdader *bocato di cardinale*, vi ranci pur.

Posada en escena ab bastant esmero, alcansá una interpretació més que regular, distingintse especialment la senyoreta D' Aponte y 'ls Srs. Visconti y Brotat.

Dissapte celebra 'l seu benefici 'l simpátich administrador del Tívoli Sr. Molgosa. L' any passat va celebrar-lo 'l mateix dia. Ab tal motiu se posará en escena la popular ópera de 'n Verdi, *Un ballo in máscara*.

Aixó vol dir que 'l teatro estarà plé.

NOVEDATS

No treguém aquest teatro del *Jesús de Nazareth* de 'n Guimerá. L' obra segueix proporcionant magnificas entradas. Tot Barcelona desfila pel teatro de Novedats y es de creure que avants s' acabará la Quaresma que no 'ls bons resultats de aquesta obra afortunada.

MODAS DE PRIMAVERA

Per pendre la matinada diu que ara aviat surtirán

uns cotxets de matrimoni de forma molt elegant.

CATALUNYA

S' han donat algunes representacions de *El joven Telémaco*, una de las obras que ab més éxit se representaven en temps dels bufos.

Y á pesar de que té més substancia y més intenció que moltes de las que constituheixen l' actual repertori, alguns dels xistes y la major part de las alusions que conté resultan prehistóricas, y 'l públich casi no se 'n fa càrrech.

Ab aquesta producció s' aná madurant lo nou sainete de 'n Javier de Burgos, titulat *Boda, tragedia y guateque ó el difunto de Chuchita*, que va estrenarse 'l dimars obtenint sols lo que 'ls francesos ne diuen *un succès d' estime*.

GRAN-VIA

L' estreno del nou drama *La de San Quintín* va portar al teatro del carrer de Corts una numerosa concurrència. L' obra venia precedida de merescuda fama, y á pesar de que no sempre 'l públich de Barcelona confirma 'ls éxits de Madrit, sigué entussiasta 'l que alcansá aquí l' última producció insigne novelista Sr. Pérez Galdós.

La de San Quintín es una comedia menos psicológica que *Realidad* y *La loca de la casa*. Los caràcters no son tan fondos; l' acció es menos complexa; pero resulta més teatral, está millor construïda y s' adverteix en l' autor lo deliberat propòsit de contradir als que posan en dupte las aptituds dels novelistas pera 'l cultiu de la escena.

Lo primer acte resulta interessant, variadíssim, ple de tòchs genials que deixan perfectament modelats los personatjes. La familia de Buendía, la Duquesa, Victor, lo notari y l' aristócrata, victima de las canalladas del usurer D. Cesar, quedan esculpits ab pasmos relléu en aquella magnífica exposició trassada ab perfecte coneixement de la escena y dialogada magistralment.

L' acció va adquirint cos en la primera meytat del acte según. Es notable á tot serho l' escena del amassament de las rosquillas, y al final del acte se desencadena 'l conflicte dramàtic ab forsa avassalladora. Res més hermós que 'l moment en que la duquesa obra 'ls seus brassos á Victor, lo fill de Adám, lo desheretat del mon.

L' acte tercer es un epílech, destinat á arrodonir la situació creada á cada un dels personatjes. Encare que la tela sembla haverse acabat en l' acte anterior, precisa aquella resolució de l' obra, que demostra l' intenció del autor, al rompre ab ma ferma vulgars preocupacions basadas en la diferencia de classes. L' espectador, entusiasmada, s' identifica ab la duquesa y en Victor, felissos y enamorats, buscant en un altre pais un espay y una atmósfera que no poden trobar aquí ahont tant abundan los Buendías.

L' obra del Sr. Galdós sense desenvollop de soca y arrel lo problema social, está plena de alusions que al mateix se refereixen y aqueixas alusions augmentan l' atractiu que ofereixen sempre las frases atrevidas. No importa que Victor, mes que un representant de las classes humils que sofreixen y reclaman la seva millora, siga un enamorat, qu' está boig per la Duquesa. Lo públich véu en ell un representant de la vida nova, y endavina en la Duquesa alguna cosa aixís com un símbol, per mes qu' en realitat no ho sigui.

Discuteixis tant com se vulga *La de San Quintín*, lo que resulta realment indiscutible es lo seu mérit literari. Perez Galdós es un verdader mestre. Lo seu llenguatge nutrit, vigorós, expressiu, que sense ser lo llenguatge corrent y vulgar té d' ell la vivesa y 'l color, constituheix una de las condicions més singulars de aquesta obra escèni-

ca, rebuda pel públich de Barcelona ab grans mostres d' entusiasme.

La companyia que dirigeix lo Sr. Tutau representa *La de San Quintín* ab verdader carinyó. La Sra. Mena aplica sas hermosas facultats á la bona interpretació del tipo de protagonista y logra sempre atreure's l' atenció y 'ls aplausos del públich. Lo Sr. Parreño, en lo paper de Victor fá gala de la fogositat del seu caràcter, l' encaixa bé ab lo seu temperament artístich y 'n treu un gran partit. Lo Sr. Tutau, Oliva, Montero, Serrallara y las Sras. Llorente y demés que prenen part en l' execució, contribuheixen al excelent conjunt, que 'l públich premia cada nit, ab los seus aplausos.

* *

Durant tota la senmana, y cada dia ab més éxit, ha continuat representantse 'l divertit juguet *Jesús, María, Joseph!*, original del celebrat escriptor C. Gumá.

Aixó demostra que 'l públich té bon paladar y sab premiar la originalitat y 'l mérit dels autors que s' apartan de las imitacions més ó menos dissimuladas.

* *

Dilluns al vespre, festivitats de Sant Joseph, tindrà lloch en aquest teatro 'l benefici del simpàtic actor don Joan Oliva.

La funció será realment mónstruo, tota vegada que s' scompondrà del juguet *Jesús, María, Joseph!*, la famosa obra del Sr. Perez Galdós *La de San Quintín*, y la sarsuela *La conquista del papá*.

Aquí si que de debó hi cap alló que sol dirse en aquests cassos: «Donat lo variat del programa y las simpatias ab que conta 'l beneficiat... ¡calculin quin plé hi haurá dilluns al vespre al «Gran-Via!»

CIRCO EQUESTRE

Lo nostre pá de cada dia, ó siga *La espada de honor*.

Quan lo públich en tinga prou, ja avisará. Lo públich es l' unich que pot donar llicencia ilimitada als soldats y als trompets que forman l' éxit de aquesta producció.

N. N. N.

IMITACIÓ

La nina que ab amargura plora perque ja no es pura, puig sa puresa li han prés, igual qu' ants á serne pura ja no hi tornarà maymés...
¡maymés!....

La jove que á sa estimada la troba sola y turbada y ab amor li don' un bés, com aquell dia turbada no li trobará maymés...
¡maymés!....

La sogra que está enfadada y fá caure la barrada de son gendre, de un revés, en son puesto la barrada ja no hi tornarà maymés...
¡maymés!....

UN A. VENDRELLENCH.

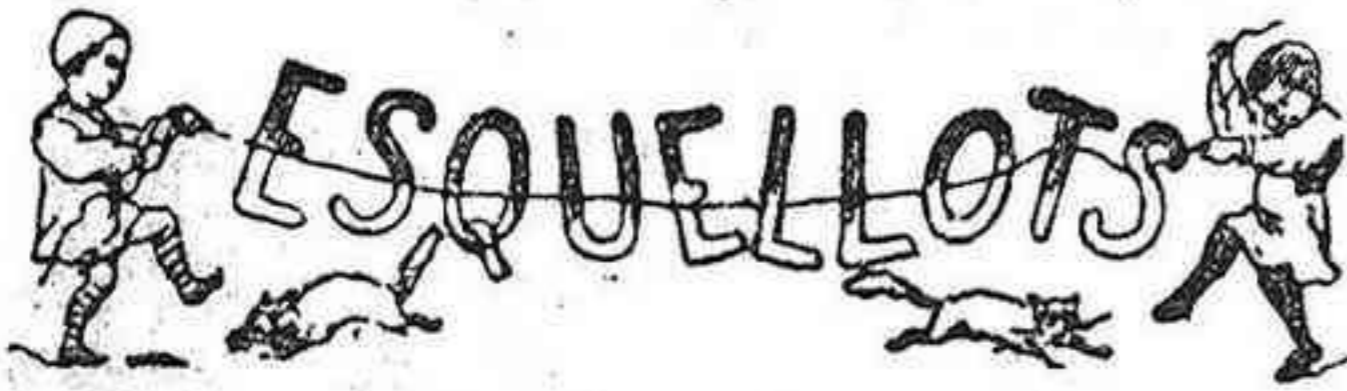
LAS OCUPACIONES DEL MARQUÉS DE LA FULLA

Grans acataments al papa,
quan capitaneja obrers

Reverencias als juheus,
quan se tracta de diners.

Quan se van veure la pedregada á sobre, lo secretari y l' arcalde de Gracia, y 'ls regidors que 'ls segueixen, van procurar posarse 'l pegat avants de rebre'l tastarro.

La minoria havia demanat sessió extraordinaria y ells van convocarla pel seu compte, porque no sigüés dit que la minoria 'ls guanyava per má.

La sessió extraordinaria va celebrarse dilluns.

¿Y qué 'n va sortir?

La convicció clara, evident y manifesta de que 'l carro de l' administració municipal de Gracia va pel pedregal.

No sols va sortir demostrat aixó per las denun-

cias dels regidors de la oposició, sino per las manifestacions que feren distints regidors amichs del arcalde y del secretari Calvo.

Aquests últims, ab paraulas més ó menos vagas y com lamentantse 'n, y 'ls primers citant datos precisos y concrets van donar á entendre qu' en los consums hi ha filtracions importants; que 's fa 'l matute á fora y á dintre; que 'ls llibres se portan malament; que hi ha en ells raspaduras y esmenas; que 'ls dipòsits domèstichs son un cau de abusos, y que 'l arcalde Gausachs, passant per damunt de las atribucions que corresponen á la Comissió es qui nombra y separa als empleats, y qui 's cuida en absolut de un ram, en lo qual totas las fiscalisacions son pocas.

De manera, que moralment, per ara, y tal vegada, materialment, més tart si 'ls fets denunciats se comproban en deguda forma, tota la responsabilitat de aquest desgabell que arruina y desmoralisa á la villa de Gracia, correspón al rey absolut que té 'l seu favorito en lo famós *ex-llavero* de la

presó, Sr. Calvo, y 'l seu apoyo en certas entitats més ó menos ocultas.

Y tant més li correspón aquesta responsabilitat, en quant los regidors, no poden, sense permis del arcalde, examinar cap document de las oficinas... de manera que de lo poch que se sab y s' ha arribat á averiguar d' entre lo molt que se sospita, se n' ha tingut coneixement á pesar del gran número de precaucions, violencias y ordres arbitrarias adoptadas per en Calvo y 'l seu *fantoche*.

Vegis si ab tot aixó no n' hi ha prou y de sobras per entaular una investigació rigurosa.

La investigació l' ha ordenada ja 'l Sr. Larroca y s' está practicant en aquests moments.

Creyém que 's procedirà ab tota serietat y que la vehina vila, ja no será sols la vila de Gracia, sino també la vila de Justicia.

La provisió de las plassas vacants en l' escola municipal de música, dona molt qu' enrahonar.

L' altre dia la Comissió de Governació va tornar lo fallo al Jurat, demanantli entre altras cosas, si en lloch de nombrar un professor d' orga y armonium, no sería millor nombrarne dos, un per cada instrument.

Ab lo qual hi hauria la ventatja evident de satisfer ab més desahogo 'ls compromisos pendants.

Perque ja es cosa antiga que á la Casa Gran no s' crehin los empleats pera las plassas, sino las plassas pera 'ls empleats.

Per aquest motiu quedá pendent la provisió de las de piano.

Unicament se provehiren las de bandurria y guitarra y arpa.

A un regidor van preguntarli:

—¿Quinas plassas héu provehit?

Y ell, ab molt bona sombra, va respondre:

LA JUVENTUT D' EN CLAVÉ

Lo fundador de las Societats corals, avants de llansarse á la vida artística

Si era un geni y en son cap la inspiració rebullia, era un esclau del treball y son nom no 's coneixia.

Pero 'l geni tot ho salva y es sempre lo que ha de sé: l' obrer de llavors, es ara l' immortal mestre Clavé.

LOPEZ-EDITOR, Rambla del Mitj, número 20, Llibreria Espanyola, Barcelona.—Correu - Apartat, número 2.

JOYA LITERARIA

DOLORES

POESÍAS

DE

FEDERICO BALART

Precio 3 pesetas en rústica.—Edición lujosamente encuadernada Ptas. 5.

NOVEDAD

DINAMITA

PSIQUICA

por el Dr. R. Salvat C.

NOVELA CRÍTICO-SOCIAL

Un tomo 8.º

Ptas. 4

OBRA NOVA

CLAU MISTERIOSA PER DESCUBRIR SECRETS,

FABRICADA AL TALLER DEL ESPECIALISTA

ESCRITOR FESTIU

M. FIGUEROLA ALDROFEU Preu 2 rals.

Obra nueva de gran éxito

LITERATURAS MALSANAS

ESTUDIO DE PATOLOGÍA LITERARIA CONTEMPORANEA

DE

POMPEYO GENER

Un tomo 8.º Ptas. 4

EL PRACTICÓN

TRATADO COMPLETO DE COCINA AL ALCANCE DE TODOS Y APROVECHAMIENTO DE SOBRAS,

por **ANGEL MURO**

Un tomo en 4.º de 960 páginas.

!!5 pesetas!!

Última obra de **FEDERICO BALART**

IMPRESIONES

Un tomo 8.º

Ptas. 4.

NOTA.—Lothom que vulga adquirir qualsevol de dites obras, remetent l'import en libransas del Giro Mutuo, e só, en sellos de franqueig al editor Lopez, Rambla del Mitj, 20, Barcelona, la rebrá á volta de correu franca de port. No responem d' extravíos, no remetent ademés 2 rals pel certificat. Als corresponsals de la casa se 'ls torzan rebaixas

Tragedia en cinch actes, original de Angel Guimerá.—Preu 2 pesetas.

JESÚS DE NAZARETH.

FILLAS DE EVA.

Fot. Benque.—Paris.

¿Saben qu' es aquesta dona
d' aspecte tan arrogant?
Es un mostruari de xavos
dels que 'ns donará 'l Sultán.

—Per ara las més interessants: las de *instruments d' unglá.*

La qüestió del testament ológrafo del difunt senyor Carranza de Madrit, instituhint hereva de tots los seus béns á la seva criada, es un succés que ha donat y donará molt que parlar.

La justicia s' ha fet cárrech del assumpto: los calígrafos que han examinat lo testament, l' han donat per fals, y 's creu que personas d' elevada representació en la Curia quedarán gravíssimament compromesas.

—Tot aixó—diuhen los catalanistas—á causa de haverse instituhit en lo nou Códich civil, la validés dels testaments ológrafos, ó siga 'ls que 'l testador escriu del seu puny y lletra, sense cap formalitat.

Verdaderament, si 'l Sr. Carranza, en lloch de vehí de Madrit hagués sigut ciudadá de Barcelona, los que han fet la trampa per apoderarse de la seva fortuna, haurían pogut lograr lo resultat que 's proposavan, sense necessitat de falsificar cap document, ni de oferir á la justicia un medi hábil de acreditar la falsificació.

Pel cas hauría bastat apelar al testament sagramental.

Lo número de testimonis qu' exigeix la ley ca-

talana, ab sols compareixer davant del altar de Sant Just y declarar allí, previ jurament, que 'l Sr. Carranza, avants de morir havia declarat que deixava tots los seus bens á la seva criada, aixó sols, y la fortuna del Sr. Carranza era ben seva.

Y una vegada lograt, ja podia anarli la justicia al darrera ab un flaviol sonant, y 'ls partidaris de las antiguallas catalanistas ab una gayta y una cornamusa, á ferli una bona serenata.

Aquesta nit los germans Fontova donan un concert en lo Saló de Cátedras del *Ateneo Barcelonés.*

Sent tant grans los progressos que han realisat, especialment en Lleó, en lo violí, que 'l domina com un consumat concertista, tenim per segur que alcanzarán una gran ovació, tant més significativa, quant l' *Ateneo* es lo primer centre intelectual de Barcelona.

Los tipos y escenas de *La de San Quintín* que publicuém en lo present número son reproducció d' excelents fotografias obtingudas al ayre lliure per lo acreditat retratista A. S. (Xatart)

Notable es lo quadro que 'l Sr. Brull ha exposat al Saló Parés. Representa la *La Tonsura del rey Wamba*, y revela 'ls verdaders progressos qu' está realisant aquest artista tant estudiós.

En l' obra hi resplandeixen sólidas qualitats de pintor: una composició molt ben entesa, un colorit sobri, llum y ambient, y sobre tot, un alé extraordinari.

Felicitém al Sr. Brull.

¡Quina sort la familia del Sr. Güell!

Los fills de D. Eusebi tenen l' avi patern, que 's l' insigne economista, en estátua en l' encreuhament de la Rambla de Catalunya y la Gran-vía, y l' avi matern, que 's lo primer marqués de Comillas, en estátua també, en la plassa dels Encants.

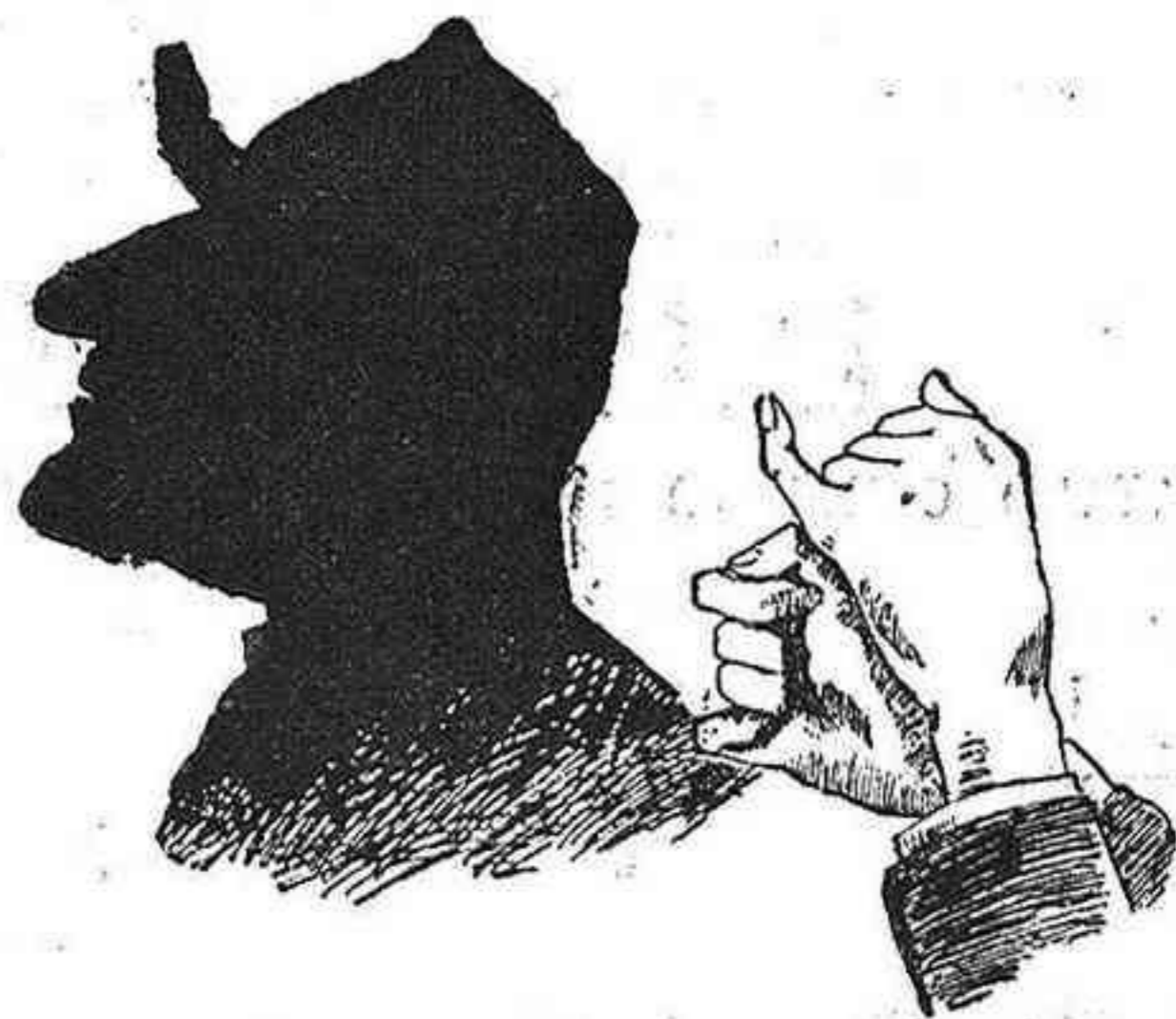
L' una estátua es de márml; l' altra de bronze.

Aixís es, que segóns se conta, quan eran més petits y 'ls treyan á passeig, preguntavan:

—¿Ahont anirém avuy? ¿A visitar al avi blanch ó á visitar al avi negre?

DISTRACCIONS CASULANAS

(De la obra *Tom-Tit* de la casa Fuentes y Capdeville.)

LA SOMBRA DEL POLISSON

Es l' única manera de tenir policia: férsela cada hú per medi de la sombra de las mans.

[Barcelona.—A. López Robert, impresor.—Asalto, 63.